

1977-01-01

ชนกลุ่มน้อยกับการเมือง

อารง สุทธศาสตร์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss>

Part of the [Social and Behavioral Sciences Commons](#)

Recommended Citation

สุทธศาสตร์, อารง (1977) "ชนกลุ่มน้อยกับการเมือง," *Journal of Social Sciences*: Vol. 14: Iss. 2, Article 5.
Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss/vol14/iss2/5>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Social Sciences by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

ชนกลุ่มน้อยกับการเมือง

อารง สุทธาศาสตร์

ในบทความนี้ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยกับการเมืองในสังคม โดยการตั้งคำถามว่า เมื่อสังคมประกอบด้วยกลุ่มวัฒนธรรมหรือกลุ่มชาติพันธุ์ หลายกลุ่มแล้ว ลักษณะทางการเมือง (บางประการ) ของสังคมนั้นควรจะต้องเป็นอย่างไร ? ที่ต้องหยิบยกประเด็นนี้ขึ้นมาก็เพราะปัญหาชนกลุ่มน้อยในสังคมต่างๆ นั้นไม่สามารถที่จะแยกออกจากปัญหาการเมืองได้ ถ้าจะพูดกันง่าย ๆ ก็คือปัญหานี้เป็นปัญหาการเมืองไม่พ้น เมื่อปัญหาชนกลุ่มน้อยแยกออกจากปัญหาการเมืองไม่พ้นแล้ว การแก้ปัญหาส่วนหนึ่งจะต้องมาจากรากฐานทางการเมืองนั่นเอง

อย่างไรก็ดี การเมืองโดยทั่วไปมีรากฐานมาจากสังคม และคำว่าชนกลุ่มน้อยก็ตีหรือกลุ่มชาติพันธุ์ ก็ตี ก็เป็นแนวความคิดทางสังคมและวัฒนธรรม เพราะฉะนั้นในการที่จะตอบคำถามที่ตั้งไว้ข้างต้นได้อย่างถ่องแท้จำเป็นต้องทำความเข้าใจกับแนวความคิดทางสังคมและวัฒนธรรมบางประการเสียก่อน แล้วจึงพิจารณาปัญหาทางการเมือง

ลักษณะบางประการของสังคม

สังคมคือกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งซึ่งประกอบด้วยกลุ่มย่อย ๆ หลายกลุ่ม กลุ่มย่อย ๆ เหล่านี้อาจจะเป็นกลุ่มเพื่อน กลุ่มเครือญาติ กลุ่มศาสนา กลุ่มภาษา กลุ่มวัฒนธรรม กลุ่มอาชีพ กลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มชนชั้น ฯลฯ ไม่ว่าจะเป็นสังคมเล็กหรือสังคมใหญ่ สังคมโบราณหรือสังคม

ปัจจุบัน สังคมลัทธิสมัยหรือสังคมทันสมัย เราจะพบส่วนประกอบที่เป็นกลุ่มย่อย ๆ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลาย ๆ อย่างเสมอ ยกตัวอย่างสังคมไทย เรามีกลุ่มศาสนาที่แตกต่างกัน มีกลุ่มวัฒนธรรม กลุ่มภาษา กลุ่มอาชีพประเภทต่าง ๆ กลุ่มเครือญาติ นอกจากนั้นแล้ว แต่ละกลุ่มย่อยก็ยังแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ และย่อย ๆ ออกไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เช่น กลุ่มชาวไทยมุสลิม ประกอบด้วย มุสลิมภาคใต้ มุสลิมภาคกลาง มุสลิมภาคเหนือ มุสลิมที่พูดภาษาไทย และมุสลิมที่พูดภาษา มาเลย์ มุสลิมที่เป็นชาวเมืองและชาวชนบท มุสลิมที่เป็นข้าราชการและที่ไม่เป็นข้าราชการ ฯลฯ เหล่านี้เป็นต้น

ยิ่งไปกว่านั้น ถ้าเราวิเคราะห์กันอย่างลึกซึ้งแล้ว เราจะพบว่าแต่ละกลุ่มในสังคมนั้น มีความแตกต่างกันในวิถีชีวิต ปรัชญา ทัศนคติ ความต้องการ และอื่น ๆ กลุ่มบางประเภทอาจมีความแตกต่างกันไม่มากนัก เช่น กลุ่มวัยรุ่นถนนดินแดงกับกลุ่มวัยรุ่นตรอกจันทร์ หรือกลุ่มเยาวชนพุทธ กับกลุ่มผู้ใหญ่พุทธ แต่สำหรับกลุ่มบางประเภท ความแตกต่างอาจจะมีมากเสียจนยากที่จะเข้าใจต่อกัน เช่น กลุ่มศาสนา กลุ่มภาษา หรือกลุ่มวัฒนธรรมที่แตกต่างกันเป็นต้น ไม่ใช่นักที่ชาวพุทธจะเข้าใจชาวมุสลิม หรือชาวคริสต์จะเข้าใจชาวพุทธ แม้แต่ในศาสนาเดียวกัน แตกต่างกันด้วยฐานะทางอาชีพ เช่น นายจ้างและลูกจ้าง บางครั้งเข้าใจกันไม่ได้เลย นอกจากวิถีชีวิตที่แตกต่างกันแล้ว ยังมีโลกทัศน์ที่แตกต่างกันอีกด้วย สำหรับกลุ่มบางประเภทไม่ยอมแม้กระทั่งที่จะเข้าใจต่อกัน ต่างฝ่ายต่างก็มีอคติ มีความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ และแสดงความรุนแรงต่อกัน ถึงกับจับอาวุธเข้าหากันก็มี

การจับกลุ่มนับว่าเป็นธรรมชาติของโลกมนุษย์ มนุษย์ไม่สามารถที่จะอยู่อย่างโดดเดี่ยว หรือแยกตัวออกจากคนอื่นได้ มนุษย์ทุกคนจำเป็นจะต้องพึ่งพาอาศัย และเจริญเติบโตภายในกลุ่ม อย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ เริ่มตั้งแต่กำเนิดจากท้องมารดา เราก็อยู่ในกลุ่มของครอบครัวและญาติพี่น้อง พอเจริญเติบโตขึ้นมาอีกนิดเราก็มีกกลุ่มเพื่อนฝูงในละแวกบ้าน ต่อมาก็สังกัดกลุ่มเพื่อนเรียน กลุ่มเพื่อนร่วมอาชีพ กลุ่มกีฬา กลุ่มการเมือง กลุ่มศาสนา ฯลฯ เป็นต้น ในขณะที่ชีวิตของเราวนเวียนอยู่ภายในกลุ่มเช่นนี้ เราก็มักจะสร้างความผูกพันระหว่างสมาชิกของกลุ่ม มีความรู้สึก ซึมซาบต่อกัน ร่วมมือร่วมใจกัน ปกป้องชื่อเสียงเกียรติยศของกลุ่ม และมีความรู้สึกกลุ่มนิยมในลักษณะต่าง ๆ ถ้าจะกล่าวกันโดยสรุปตามหลักสังคมศาสตร์แล้ว มนุษย์เราสามารถมีความเป็นคน

ได้และสามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างราบรื่นก็เพราะกลุ่มนั่นเอง มนุษย์จำเป็นจะต้องอยู่กันเป็นกลุ่ม ๆ เมื่อหลาย ๆ กลุ่มย่อยมาอยู่ร่วมกันก็กลายเป็นสังคมดังที่เรารู้จักกัน เพราะฉะนั้นสังคมจะประกอบด้วยกลุ่มเดียวไม่ได้ จะต้องประกอบด้วยหลายกลุ่มเสมอ

กลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันภายในชาติเดียวกัน

กลุ่มชาติพันธุ์หรือที่เรียกว่า ethnic group เป็นกลุ่มประเภทหนึ่งในสังคม ซึ่งเป็นที่นิยมแก่การศึกษาวิเคราะห์เป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะกลุ่มชาติพันธุ์ มักจะเป็นปัญหาแก่ประเทศต่าง ๆ มาเป็นเวลานาน เช่น สหรัฐอเมริกา คานาดา อินเดีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย ไทย ฯลฯ ปัญหาที่เกิดขึ้นมักจะเป็นปัญหาละเอียดอ่อนและสลับซับซ้อน ปทานุกรมมานุษยวิทยาเล่มหนึ่งได้นิยามกลุ่มชาติพันธุ์ว่า... หมายถึงกลุ่มซึ่งมีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมร่วมกัน^๑ เพราะฉะนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ ก็คือกลุ่มต่าง ๆ ภายในสังคมหนึ่ง ๆ ซึ่งมีความแตกต่างในทางวัฒนธรรม หรือใช้วัฒนธรรมเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม ถ้าจะยกตัวอย่างในประเทศไทย กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ก็มี ไทย (พุทธ) จีน มุสลิม เขมร ลาว และชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เพราะแต่ละกลุ่มนี้มีลักษณะทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันค่อนข้างจะเด่นชัด

คำว่าวัฒนธรรมนี้ ในทางวิชาการสังคมวิทยามีได้หมายแต่เพียงประเพณีหรือวิถีชีวิตสมัยเก่า ๆ ดังที่คนทั่วไปเข้าใจกัน แต่หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นแม่บทให้มนุษย์ได้แสดงพฤติกรรมออกในชีวิตประจำวัน ฉะนั้น วัฒนธรรมจึงหมายรวมถึง ศาสนา ภาษา ประเพณี ธรรมเนียม ปรัชญาชีวิต รสนิยม ความรู้ความชำนาญ การแสดงออกต่าง ๆ รวมทั้งศิลป-จิตรกรรมทุกประเภท^๒ รวมทั้งหมดแล้วเราเรียกว่า วัฒนธรรม หรือ Culture เมื่อเป็นเช่นนั้นคนไทย (พุทธ) คนลาว คนเขมร คนภาคเหนือ คนภาคใต้ ถึงแม้จะนับถือศาสนาพุทธด้วยกัน ก็ถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่ต่างวัฒนธรรมทั้งสิ้น สรุปแล้วก็กล่าวได้ว่าในประเทศไทยที่เราอาศัยอยู่นี้ ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ หลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มก็ล้วนแต่มีวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งตนเองได้รักษาต่อเนื่องกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษทีเดียว และจะต้องสืบทอดกันไปชั่วอายุหลานเหลนอย่างไม่ขาดสาย

ชาติเดียวกันจากกลุ่มชาติพันธุ์ หลายกลุ่ม

ปัญหาที่น่าถามต่อไปก็คือว่า หลาย ๆ กลุ่มชาติพันธุ์^๓ จะประกอบขึ้นมาเป็นชาติเดียวกันได้หรือไม่ ? หรือถามว่า จำเป็นหรือไม่ที่ชาติ ๆ หนึ่งจะต้องประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ เพียง

กลุ่มเดียว ? คำตอบก็คือ ในโลกสมัยนี้เป็นไปไม่ได้และไม่มีความจำเป็นอันใดที่ชาติ ๆ หนึ่งจะต้องประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ เพียงกลุ่มเดียว จากการประชุมของกลุ่มนักวิชาการทางสังคมศาสตร์ ซึ่งจัดโดยสหประชาชาติได้ลงมติว่า ในโลกปัจจุบันนี้ไม่มีเชื้อชาติ (Race) แท้ ๆ เหลืออยู่แล้ว” เมื่อเป็นเช่นนี้จึงพูดได้ว่าในโลกนี้ไม่มีคำว่า อเมริกันแท้ อังกฤษแท้ จีนแท้ หรือไทยแท้ ฯลฯ ส่วนใหญ่แล้วแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยเชื้อชาติกลาย ๆ ซึ่งเกิดจากการผสมผสานระหว่างเชื้อชาติต่าง ๆ ในอดีตอันไกลโพ้นทั้งสิ้น ยกตัวอย่าง เช่น คนไทย อาจจะมีเลือดผสมของ เขมร ลาว พม่า มะลายู อินเดียน อินโดนีเซีย และจีน กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่มไม่มากนักน้อย ที่แต่ละสังคมแต่ละชาติต้องมีเลือดผสมเช่นนั้น ก็เนื่องจากสาเหตุหลายประการ ประการแรก ประเทศต่าง ๆ ที่เรียกว่า รัษฎาติ (Nation State) ในปัจจุบันนี้ เกิดจากการผนวกดินแดนของกลุ่มรัฐอิสระเล็ก ๆ จากอดีตมาเป็นส่วนใหญ่ แล้วกลายมาเป็นชาติรัฐใหญ่อย่างประเทศไทยในปัจจุบัน รัฐเล็ก ๆ เหล่านั้นได้สูญเสียอำนาจการปกครองหรือไม่ก็ได้พร้อมใจกันมอบอำนาจให้กับกลุ่มที่มีอำนาจเหนือกว่า สิ่งที่เหลือสำหรับตนเองคือโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตซึ่งสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งอย่างไม่ขาดสาย บางกลุ่มยังคงรักษาสำนะียงของภาษามาตราบเท่าทุกวันนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่าในชาติรัฐเหล่านี้ กลุ่มใดที่มีอำนาจเหนือกลุ่มอื่นก็กลายเป็นชนกลุ่มใหญ่ (Dominant group) ส่วนกลุ่มที่เหลือนั้นก็กลายเป็นชนกลุ่มน้อย (Minority groups)

สาเหตุประการที่สองที่ทำให้ชาติหนึ่ง ๆ ต้องประกอบด้วยหลายกลุ่มเหล่าเผ่าพันธุ์ คือ การอพยพโยกย้าย การอพยพระหว่างสังคมได้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางมาตั้งแต่ยุคค้ำบรรพ์ คุณคนไทยเป็นตัวอย่าง คนไทยได้อพยพมาจากตอนเหนือของจีน กว่าจะอยู่เป็นหลักแหล่งในแหลมทองนี้ก็กินเวลาหลายศตวรรษ ในระหว่างทางนั้นก็ได้ผสมผสานแตกหน่อเหล่ากอกับชนพื้นเมืองกลุ่มต่าง ๆ มาโดยตลอด ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อคนไทยได้มาตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่งแล้ว ก็ได้มีบุคคลจากประเทศอื่น ๆ อพยพเข้ามาไม่ขาดสาย เช่น จากประเทศจีน อินเดีย เปอร์เซีย และประเทศรอบบ้าน ผู้ที่อพยพเข้ามาเหล่านี้ก็ได้ยอมรับนับถือสัญชาติไทยโดยสมบูรณ์ บางกลุ่มก็ได้ผสมกลมกลืนกับชีวิตความเป็นอยู่ของไทยจนไม่เห็นความแตกต่างกันแล้ว แต่บางกลุ่มก็ยังคงเก็บรักษาเอกลักษณ์ของตนอยู่อย่างเด่นชัดมาโดยตลอด แม้แต่ในสหรัฐอเมริกาในปัจจุบันนี้ แต่ละกลุ่มยังรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิมของตนอย่างมั่นคง ทั้ง ๆ ที่ได้อพยพเข้าอเมริกาในยุคต้น ๆ ที่เดียว

เช่น กลุ่มสเปน กลุ่มฝรั่งเศส กลุ่มอิตาลี กลุ่มอาฟริกัน ฯลฯ แต่ทุกกลุ่มสามารถอ้างความเป็นอเมริกันอย่างเท่าเทียมกัน

คำถามที่น่าจะตั้งถามต่อไปคือ ทำไมกลุ่มต่างๆ เหล่านี้จึงยังคงปกป้องรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิมของตน ทั้ง ๆ ที่ได้ยอมรับนับถือสัญชาติของประเทศที่ตนอยู่อย่างสมบูรณ์แล้ว ? ถ้าจะถามกันง่าย ๆ ก็คือ ทำไมในสหรัฐอเมริกาชาวอิตาลียังคงรักษาความเป็นอิตาลี ชาวสเปนยังคงรักษาความเป็นสเปน ฯลฯ ทั้ง ๆ ที่ทุกกลุ่มได้เปลี่ยนสัญชาติมาเป็นสัญชาติอเมริกันอย่างสมบูรณ์แล้ว ? ยิ่งไปกว่านั้น การคงไว้เอกลักษณ์ของตนจะทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกันมากกว่าที่จะเกิดความสอดคล้องระหว่างกัน การที่จะเข้าใจคำตอบอย่างลึกซึ้ง จำเป็นที่เราจะต้องทำความเข้าใจกับแนวความคิดเบื้องต้นบางประการเสียก่อน

แนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม เราจะต้องจำอยู่เสมอว่า วัฒนธรรมคือแนวการดำรงชีวิตของประชาชน สังคมใดก็ตามจะขาดซึ่งวัฒนธรรมไม่ได้ เพราะเป็นสิ่ง ๆ หนึ่งที่ทำให้สังคมนั้น ๆ อยู่ด้วยกันอย่างสันติ เข้าอกเข้าใจกัน และสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ ถ้าจะเปรียบเทียบบุคคลและวัฒนธรรมก็เปรียบได้กับบทละครและตัวละคร แต่ละคนคือตัวละคร วัฒนธรรมคือบทละคร ตัวละครแต่ละตัวต้องแสดงบทบาท รวมทั้งอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ตามบทละครที่กำหนดไว้ทั้งสิ้น ถ้าปราศจากบทละครแล้ว ตัวละครจะแสดงอะไรไม่ได้เลย ไม่รู้ว่าจะทำ จะพูด หรือจะแสดงออกทางอารมณ์อะไรอย่างไร ฉะนั้นดังนั้น ถ้าปราศจากวัฒนธรรมแล้วสังคมแต่ละกลุ่มก็ไม่ว่าจะมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร คงจะเกิดความวุ่นวายและสังคมอาจจะสลายไปในที่สุด นักสังคมศาสตร์ได้พบเป็นหลักฐานว่าในขณะที่สังคมใดสังคมหนึ่งเกิดความสับสนทางวัฒนธรรม ขาดมาตรฐานทางค่านิยมหรืออย่างที่เราเรียกว่าภาวะ Anomie ความวุ่นวายและปัญหาสังคมในลักษณะต่างๆ จะเกิดขึ้นทันที^๔

เมื่อวัฒนธรรมมีลักษณะดังกล่าวแล้ว ก็จำเป็นอยู่เองที่สังคมแต่ละสังคมจะแสดงความห่วงหาและตระหนักในความสำคัญของวัฒนธรรมของตน สังคมเองก็เปรียบเสมือนสิ่งที่มีชีวิต มีวิญญาณ สิ่งใดที่เป็นหัวใจของมัน มันก็จะพยายามปกป้องรักษาและห่วงหา ถ้าเกิดการคุกคามสิ่งที่มีมันห่วงหา มันก็จะพยายามต่อต้านทันที ขอให้พิจารณาคำกล่าวนี้อย่างละเอียดอีกสักหน่อย

สังคมมีความหวงแหนวัฒนธรรม สังคมทุกสังคมพร้อมที่จะปกป้องรักษามันไว้ และต่อต้านการคุกคามในลักษณะต่างๆ เพราะฉะนั้นเราจะเห็นว่าความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในวัฒนธรรมหนึ่งนั้นเป็นสิ่งที่ยากเย็นมาก สังคมทุกสังคมมักจะมีลักษณะอนุรักษ์นิยมในตัวเสมอ ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงแนวความเชื่อเดิมและวิถีชีวิตง่าย ๆ ทั้งนี้ ก็เพราะกลัวว่าถ้าเปลี่ยนแปลงแล้วจะทำให้สังคมวุ่นวาย คลอนแคลนและเสื่อมโทรม สังคมจะยอมเปลี่ยนวัฒนธรรมก็ต่อเมื่อมีความจำเป็นหรือปฏิบัติไม่ได้แล้วในกาลสมัยที่เปลี่ยนไป แต่การเปลี่ยนแปลงนั้นก็เป็นอย่างเชื่องช้า ค่อยเป็นค่อยไปจนบางทีไม่มีใครรู้สึกตัว ผู้ที่รู้สึกในเรื่องความลำบากของการเปลี่ยนวัฒนธรรมนี้คือผู้ซึ่งปฏิบัติงานในชนบท เช่น พัฒนาการเจ้าหน้าที่ทางเกษตร นักการศึกษา ฯลฯ อุปสรรคอันยิ่งใหญ่ในการพัฒนานั้นคือค่านิยม (วัฒนธรรม) ของสังคม ถึงแม้สิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นสิ่งที่ดีและเหมาะสมกว่าเก่าก็ตาม เช่น การแนะนำให้ใช้สวมสมัยใหม่ การแพทย์สมัยใหม่ หรือการเกษตรสมัยใหม่เป็นต้น การที่ประชาชนไม่ยอมรับสิ่งใหม่ได้ง่าย ๆ ก็เพราะความหวงแหนในวัฒนธรรมซึ่งเป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษนั่นเอง

ลักษณะอีกประการหนึ่งของวัฒนธรรมคือลักษณะที่เรียกว่า ชาตินิยม (ethnocentrism) นั่นคือทุกสังคมมีความรู้สึกที่ว่า วัฒนธรรมของตนเท่านั้นเป็นวัฒนธรรมที่ดีงาม น่าปฏิบัติ น่าเชื่อถือ ส่วนของคนอื่นนั้นไม่ค่อยจะดีงามนัก เราจะเห็นบ่อย ๆ ว่าคนไทยแสดงความรังเกียจต่อวัฒนธรรมของฝรั่งหลายอย่าง อาทิเช่น วัฒนธรรมในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลว่าจิตชิด ไม่อบอุ่น ขาดน้ำจิตน้ำใจ ในแง่นี้วัฒนธรรมของไทยดีกว่ามาก ส่วนฝรั่งนั้นก็มีความรู้สึกหยามวัฒนธรรมของไทยอยู่ไม่ใช่น้อยทีเดียวว่า ใช้อารมณ์ส่วนตัว ยึดความเป็นกันเองมากกว่ากฎหมาย และใจกว้างผิดทาง วัฒนธรรมของฝรั่งเท่านั้นเป็นวัฒนธรรมที่ดี สรุปแล้ว ทุกสังคมต่างก็มีความรู้สึกเช่นนั้นทั้งสิ้น แม้แต่ชาวเขาที่เราถือว่าเป็นสังคมที่ล้าหลัง ก็ยังถือว่าวัฒนธรรมของเขาเป็นศูนย์กลางแห่งความดีงาม

เมื่อสังคมมีความหวงแหนและถือว่าวัฒนธรรมของเขาเป็นวัฒนธรรมที่ดีกว่าของคนอื่น สังคมจึงแสดงออกต่อไปโดยการพยายามที่จะต้องสืบทอดให้อนุชนรุ่นต่อไป ได้ยึดถือเป็นหลักในการดำรงชีวิต เพราะถ้าไม่กระทำเช่นนั้นแล้ว วัฒนธรรมอาจจะขาดตอนไปและอาจจะหายไปในที่สุด เราจะเห็นว่าผู้ใหญ่มาก มีความกระตือรือร้นเสมอที่จะให้เด็ก ๆ ปฏิบัติตามวัฒนธรรมของ

สังคมผู้ใหญ่ ถ้าเด็กผ่านหรือละเลยการปฏิบัติตามวัฒนธรรมอย่างถูกต้อง ผู้ใหญ่มักจะพูดว่า กล่าวหรือวางมาตรการทันที ฉะนั้น การสืบทอดวัฒนธรรมจึงเป็นหน้าที่หลักอันหนึ่งของสังคม สังคมมักจะกระทำผ่านสถาบันการศึกษา เช่น โรงเรียน วัด โบสถ์ หรือเสียมสอนกันเองภายในครอบครัว ถ้าเราวิเคราะห์สังคมมุสลิมในจังหวัดภาคใต้อย่างละเอียด เราจะเห็นว่าที่ชาวมุสลิม หวงแห่นปอเนาะ (สถาบันสอนศาสนา) ก็เพราะปอเนาะได้ทำหน้าที่สืบทอดวัฒนธรรมนั้นเอง^๕ ไม่มีสถาบันอื่นใดในสังคมนี้ที่ทำหน้าที่สืบทอดวัฒนธรรมของสังคมได้เท่าเทียม

ที่กล่าวมาพอสังเขปข้างต้นนี้ ก็พอจะตอบคำถามได้ว่าทำไมกลุ่มชาติพันธุ์ แต่ละกลุ่มจึง ยึดมั่นและคงรักษาวรรณธรรมของตนไว้ มันเป็นธรรมชาติของกลุ่มสังคม โดยทั่วไปไม่มีใคร สามารถบังคับหรือให้เป็นไปอย่างอื่นได้ แม้แต่ในประเทศค่ายคอมมิวนิสต์อย่างเช่นจีนแดง แต่ ละกลุ่มภาษาก็ยังพยายามที่จะคงวัฒนธรรมของตนไว้ ทั้งๆ ที่ได้มีการบีบบังคับเพื่อให้แต่ละกลุ่ม สละทิ้งวัฒนธรรมเก่าๆ แล้วหันมายึดแนวการดำรงชีวิตที่กำหนดไว้โดยรัฐบาล

ประเทศไทยเองก็ได้ประจักษ์ในความจริงข้อนี้ เรามีสังคมชาวพุทธ สังคมชาวมุสลิม สังคมชาวจีน สังคมชาวเขาสังคมชาวลาวและเขมร ฯลฯ โดยเฉพาะสังคมสามกลุ่มแรกนับว่าเป็น กลุ่มที่สำคัญยิ่งต่อความเป็นปึกแผ่นของสังคมไทย เราลองพิจารณาให้ละเอียดอีกสักนิดพอเป็นตัวอย่างว่าชาวจีนและชาวมุสลิมมีการยึดมั่นในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนอย่างไร

ชาวจีนเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำนึกในทางวัฒนธรรมและพื้นเพที่มาของตนสูงมาก ถึง แม้จะมีชาวจีนจำนวนหนึ่งในประเทศไทยที่กลมกลืนอย่างสมบูรณ์กับวัฒนธรรมไทย แต่มีคนจีน อีกจำนวนมากอีกเช่นกันที่มิได้เป็นไปเช่นนั้น ถึงแม้ถ้าดูกันเผินๆ จะเห็นว่าเขาได้กลมกลืนกับ วัฒนธรรมไทยแล้ว แต่ลึกลงไปในการรู้สึกนั้นชาวจีนยังภาคภูมิใจในวัฒนธรรมและอดีตของตน ตลอดเวลา เช่นความรู้สึกสำนึกในเรื่องจารีตประเพณี ภาษา ศิลปจิตรกรรมและอื่นๆ สิ่งที่เรา เห็นๆ ในสังคมจีนในปัจจุบันนี้พอจะเป็นเครื่องชี้ว่า ชาวจีนมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน ขนาดไหน

พิธีกรรมต่าง ๆ ในหมู่ชาวจีนยังเข้มข้น อยู่เหมือนเดิมทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือเทศกาลตรุษจีน ในระหว่างเทศกาลตรุษจีนนั้นชาวจีนส่วนใหญ่จะพากัน ละทิ้งธุรกิจการค้าหรืองานประจำซึ่งเปรียบเสมือนสายเลือดของชาวจีนแล้วเฉลิมฉลองและประกอบ

พิธีกรรมทางประเพณี ทุกครั้งที่มีการขึ้นเราจะเห็นความพร้อมเพรียงของชาวจีนในเรื่องนี้เป็น
อย่างดี

ในด้านภาษาที่ฝังอยู่ในความสำนึกของชาวจีนตลอดมา ถ้าเราเดินตามท้องถนนในกรุง-
เทพฯ เราจะเห็นป้ายชื่อร้านค้าเป็นภาษาจีนและโฆษณาเป็นภาษาจีนมากมาย ภาพยนตร์จีนส่วน
มากก็พูดในฟิล์มเป็นภาษาจีนโดยมีอักษรไทยบรรยายประกอบเท่านั้น ส่วนหนังสือพิมพ์จีนใน
กรุงเทพฯ มีจำนวนถึง ๑๐ ฉบับเป็นอย่างน้อย นอกจากนี้ยังมีสถาบันการศึกษาของชาวจีนอยู่ทั่ว
ไป เพื่ออบรมกุลบุตรกุลธิดาให้สำนึกในความเป็นจีนอยู่เสมอ ใครเป็นผู้รับบริการในภาษาจีน
เหล่านี้? คงไม่ใช่ชาวจีนที่พูดภาษาไทยไม่ได้เท่านั้น เพราะชาวจีนที่พูดภาษาไทยไม่ได้มีเพียง
ไม่กี่เปอร์เซ็นต์ ชาวจีนส่วนใหญ่ล้วนแต่สามารถใช้ภาษาไทยได้ทั้งสิ้น แต่สิ่งนี้เกิดขึ้นมาเพราะ
ความรักและความภาคภูมิใจในภาษาจีน

ศิลปกรรมของจีนก็ได้รับการฟื้นฟูกันอย่างขนานใหญ่เช่นเดียวกัน เรามักจะได้ยิน
เพลงจีนดังกระหึ่มกันทั่วไป ทั้งทางสถานีวิทยุ โทรทัศน์และตามสถานเริงรมย์ต่างๆ นอกจาก
นั้นยังมีการแสดงศิลปกรรมจีนในเมืองไทยอยู่บ่อยครั้ง ทุกครั้งที่มีการแสดงศิลปกรรมเหล่านี้
ชาวจีนในเมืองไทยมักจะให้การอุดหนุนอย่างล้นหลามเสมอ

ถ้าเราหันมาพิจารณาชาวมุสลิม เราก็จะพบลักษณะที่ไม่แตกต่างกันนัก คือมีความ
สำนึกในทางวัฒนธรรมสูง โดยเฉพาะชาวมุสลิมในบริเวณสี่จังหวัดภาคใต้ จะเพิ่มความรู้สึกใน
ทางภาษาและบรรพบุรุษของตนมากพอสมควร อย่างไรก็ตาม สำหรับชาวมุสลิมนี้เราจะต้องทำความเข้าใจ
เป็นพิเศษ แตกต่างกับชาวพุทธและชาวจีนส่วนใหญ่กล่าวคือ

ชาวมุสลิมเป็นกลุ่มที่มีศาสนานิยมสูง และถือว่ามาตรฐานที่กำหนดโดยศาสนานี้มี
ความเด็ดขาด ไม่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขได้ จะเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขได้ก็เฉพาะใน
สิ่งที่ศาสนาได้เปิดช่องทางไว้เท่านั้น นอกจากนั้นแล้วทุกสิ่งทุกอย่างจะต้องคงไว้ในรูปเดิม ที่ชาว
มุสลิมถือเช่นนั้นก็เพราะถือว่าศาสนาอิสลามนั้นมีต้นตอที่มาจากพระผู้เป็นเจ้า พระองค์เป็นผู้ทรง
ประทานศาสนาอิสลามเพื่อให้มวลมนุษย์ได้ถือปฏิบัติ พระศาสดาเป็นเพียงผู้เผยแพร่ว่าและประกาศ
ปัดเป่าลัทธิของพระองค์เท่านั้น

ลักษณะอีกประการหนึ่งของศาสนาอิสลาม คือ ศาสนานี้ได้มีบทกำหนดเกี่ยวแก่การดำรง
ชีวิตเกือบทุกแง่ทุกมุม นับตั้งแต่ด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา

ครอบครัวยุคใหม่ การคบค้าสมาคม ฯลฯ แทนจะเรียกว่าไม่มีพฤติกรรมใดในสังคมมนุษย์ที่จะพ้นไปจากขอบข่ายกำหนดการทางศาสนาสลามได้ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า สำหรับชาวมุสลิมในศาสนาอิสลามได้ครอบคลุมเนื้อหาทางวัฒนธรรมที่จำเป็นแก่การดำรงชีพได้อย่างเพียงพอแล้ว ถ้าจะกล่าวอีกนัยหนึ่ง ศาสนาเป็นที่มาของวัฒนธรรมเกือบทุกด้านก็แทบจะว่าได้

เพราะฉะนั้น จึงไม่ยากนักที่จะเข้าใจว่า ทำไมชาวมุสลิมจึงหวงแหนวัฒนธรรมของตนเป็นพิเศษ และไม่ยอมเปลี่ยนแปลงแก้ไขถึงแม้ว่ากาลเวลาจะได้เปลี่ยนไป ประการที่หนึ่ง วัฒนธรรมและแนวการดำรงชีวิตจะต้องเป็นไปตามแม่บททางศาสนา และประการที่สอง ศาสนานั้นมิใช่มาจากมนุษย์เป็นผู้คิดสร้าง แต่มาจากพระเจ้าผู้เป็นเจ้าโดยตรง มนุษย์ไม่อาจที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ ผู้ใดพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงหรือบิดเบือนเนื้อหาหรือความหมายของศาสนาถือว่ามีความผิด (ตามนัยแห่งศาสนา) อย่างมหันต์ เมื่อเป็นเช่นนี้ชุมชนมุสลิมจึงเป็นชุมชนที่รวมตัวแน่นหนามั่นคงและสามารถเห็นเด่นชัด ยากที่จะกลมกลืนกับวัฒนธรรมอื่นๆ ได้

ถ้าจะกล่าวโดยสรุปกันอีกครั้ง กลุ่มชาติพันธุ์ ทุกแห่งในโลกนี้มีลักษณะอนุรักษ์นิยมทางวัฒนธรรม พยายามปกป้องรักษาวัฒนธรรมของตนให้สืบเนื่องตลอดเวลาอย่างมิขาดสาย แม้แต่ชาวพุทธซึ่งถือว่ามีความสามารถปรับเข้ากับวัฒนธรรมอื่นได้ง่าย ก็ยังเก็บรักษาวัฒนธรรมของตนได้ตลอด ได้มีการศึกษาโครงสร้างทางสังคมของชาวไทยพุทธในรัฐกลันตัน และพบว่าชาวไทยพุทธที่นั่นยังยึดมั่นในวัฒนธรรมของตนอย่างแน่นมั่น ท่ามกลางอิทธิพลของวัฒนธรรมของชาวมลายูและชาวจีนรอบด้าน^๖

การเมืองกับกลุ่มชาติพันธุ์

สังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ หลายกลุ่มเป็นสังคมที่ตั้งอยู่บนรากฐานของความขัดแย้ง ความขัดแย้งในที่นี้มิได้หมายถึงการที่ต้องเป็นปฏิปักษ์ต่อกันหรือจะต้องเกิดความรุนแรงเสมอไป แต่หมายถึงความแตกต่างในค่านิยม อุดมการณ์ทางสังคมของแต่ละกลุ่มและมีโลกทรรศน์และปรัชญาการดำรงชีวิตแตกต่างกันด้วย อย่างพรรคการเมืองต่าง ๆ ซึ่งมีความแตกต่างกันในเรื่องอุดมการณ์และแนวนโยบายก็ถือว่าเป็นกลุ่มขัดแย้งในสังคม กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันต่างๆ ก็ถือว่าเป็นกลุ่มขัดแย้งเช่นเดียวกัน ส่วนกลุ่มขัดแย้งต่าง ๆ ในสังคมจะมีความสัมพันธ์ในรูปใดหรือจะส่งผลออกมาในรูปของความรุนแรงหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการจัดระเบียบในสังคมหรือการเมืองและการจัดระเบียบบริหารในทางการปกครองนั่นเอง

เมื่อสังคมประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ หลายกลุ่มดังกล่าว และแต่ละกลุ่มเก็บรักษาวฒนธรรมของตนกันแล้ว รูปแบบของการเมืองภายในประเทศนี้ที่จำเป็นที่จะต้องตอบสนองและสอดคล้องกันลักษณะของสังคม ถ้าใช้ระบบการเมืองที่ไม่เหมาะสม ความขัดแย้งในระหว่างกลุ่มอาจจะแสดงผลออกมาในทางที่ไม่พึงปรารถนาได้ เช่น ความแตกแยก ความรู้สึกเป็นปฏิกิริยา และการเอาัดเอาเปรียบเหล่านี้ เป็นต้น ก่อนที่จะพิจารณารูปแบบในการการเมือง เราลองมาวิเคราะห์ว่าสังคมที่มีลักษณะขัดแย้งอย่างนี้ต้องการแนวนโยบายจากรัฐอย่างไรบ้าง

๑) หลักเลียงการปฏิบัติหรือแนวนโยบายที่จะนำไปสู่การผสมผสานทางวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมเดียว การผสมผสานทางวัฒนธรรม คือการเปลี่ยนของวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเป็นไปโดยขอร้องหรือบีบบังคับ ควรจะปล่อยให้แต่ละกลุ่มพัฒนาและเก็บรักษาวฒนธรรมและแนวการดำรงชีวิตของตนเอง การบีบบังคับเพื่อให้มีวัฒนธรรมเดียวหรืออุดมการณ์เดียวมีเฉพาะในประเทศเผด็จการแบบคอมมิวนิสต์เท่านั้น แต่การกระทำเช่นนั้นมักจะสร้างความไม่พึงพอใจชนิดเรื้อรังอยู่ในความรู้สึกของประชาชน เพราะทั้งที่กล่าวมาแล้วว่า แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ นั้นมักจะไม่วอมสลัดทิ้งวัฒนธรรมเดิมของตนอย่างแน่อนทุกกลุ่มมีความรู้สึกว่าวัฒนธรรมของตนนั้นเป็นมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษ ประวัติศาสตร์ของการกั้นร่นต่อสู้ของชนกลุ่มน้อยต่อชนกลุ่มใหญ่เกิดขึ้นเรื่อยมาก็เพราะมีการข่มขู่บีบบังคับและเหยียดหยามทางวัฒนธรรม โดยการถือว่ามาตรฐานของชนกลุ่มใหญ่เท่านั้นเป็นมาตรฐานที่เหมาะสม ส่วนชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ นั้นจะต้องคล้อยตามมาตรฐานอันนี้ ชนกลุ่มใหญ่จึงดำเนินนโยบายทุกอย่างเพื่อให้เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมแต่ประวัติศาสตร์ก็ได้พิสูจน์แล้วว่า การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริงนั้นจะเกิดขึ้นไม่ได้ง่าย ๆ มีเพียงไม่กี่สังคมเท่านั้นที่สามารถกระทำสำเร็จ เช่นชาวพื้นเมืองกับชาวสเปนในลาตินอเมริกาบางประเทศ ที่สำเร็จได้นี้ก็เพราะสิ่งแวดล้อมและกาลเวลาได้อำนวยเป็นพิเศษ ในยุโรปก็เคยยึดเยียดนโยบายความกลมกลืนทางวัฒนธรรมเช่นเดียวกัน เช่นในเยอรมัน ในรัสเซีย ในฝรั่งเศส แต่แล้วก็ต้องลงเอยด้วยความขัดแย้งที่รุนแรง ชนิดที่ประวัติศาสตร์ไม่อาจที่จะลืมได้ ส่วนในประเทศอื่น ๆ ก็ได้ละทิ้งนโยบายความกลมกลืนทางวัฒนธรรม และได้หันมาใช้นโยบายสังคมพหุพจน์ (Pluralism) แทน คือแต่ละกลุ่มต้องเคารพเอกลักษณ์ของตนเองและกัน และอยู่ร่วมกันด้วยสันติวิธีโดยไม่ก้าวก่ายความเชื่อและวัฒนธรรมของผู้อื่น

แต่ทั้งนี้^{๕๕}ก็ไม่ได้หมายความว่ากลุ่มชาติพันธุ์ ทุกกลุ่มจะต้องกันกำแพงทางวัฒนธรรมระหว่างกันเสมอไป ทุกวัฒนธรรมก็จะมี การปรับตัวและหยิบยืมวัฒนธรรมของกันและกันเหมือนกัน แต่ทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามกระบวนการของมันเอง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม^{๕๖}จะเกิดขึ้นตามธรรมชาติ สังคมแต่ละสังคม^{๕๗}รู้ว่า จะเปลี่ยนแปลงหรือคงไว้ส่วนใดของวัฒนธรรม

๒) รัฐพึงให้เสรีภาพแต่ละกลุ่ม ในการที่ดำเนินการ หรือพัฒนาวัฒนธรรมของตน ตราบใดที่การปฏิบัติตามวัฒนธรรมของตน ไม่เป็นการขัดแย้งกับอุดมการณ์ของชาติ หรือคุกคามความมั่นคงของสังคมโดยรวม แต่ละกลุ่มควรจะต้องมีเสรีภาพเต็มที่ในอันที่จะทำนุบำรุงและรักษาวัฒนธรรมของตนให้งอกงามและต่อเนื่องตลอดเวลา การถูกจำกัดในเรื่องเสรีภาพทางวัฒนธรรมจะส่งผลร้ายกว่าการจำกัดเสรีภาพส่วนบุคคล เพราะการจำกัดเสรีภาพส่วนบุคคลจะสร้างความไม่พึงพอใจแก่บุคคลแต่ละคนเท่านั้น แต่การจำกัดเสรีภาพทางวัฒนธรรมนี้จะสร้างความไม่พอใจแก่บุคคลทั้งกลุ่มร่วมกันและพร้อม ๆ กัน

อนึ่งเสรีภาพทางวัฒนธรรม^{๕๘}นี้มิได้หมายเพียงการกำหนดออกมาทางกฎหมายเท่านั้น แต่จะต้องหมายถึงการให้เกียรติในทางสังคมด้วย นั่นคือการเลิกรังเกียจเหยียดกันหรืออคติ ต้องถือว่าทุกวัฒนธรรมมีความดีและความเหมาะสมเท่าเทียมกันหมด ถ้าจะว่ากันตามหลักวิชาแล้วแต่ละวัฒนธรรมมีความเหมาะสมเฉพาะกลุ่มที่ปฏิบัติวัฒนธรรมนั้น ๆ กลุ่มอื่น ๆ จะมาถือว่าเป็นสิ่งที่น่าข้าหรือล้าสมัยไม่ได้ เช่น ฝรั่งเศสทานอาหารใช้มีดช้อนเหมาะกับอาหารฝรั่ง คนจีนใช้ตะเกียบก็เหมาะกับอาหารจีน เป็นต้น ตราบใดที่บางกลุ่มยังเรียกชาวมุสลิมว่า “แขก” ชาวจีนว่า “เจ๊ก” ชาวลาวว่า “เสี้ยว” ตราบนั้นเสรีภาพทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริงจะมีขึ้นไม่ได้ เพราะการขนานนามเช่นนั้นเป็นการแสดงถึงการไม่ยอมรับคนอื่นว่ามีเกียรติเท่าเทียมกับตน

๓) รัฐจะต้องรับรองความเสมอภาคในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการของบ้านเมืองหลักเสรีภาพจะไร้ความหมายถ้าปราศจากหลักความเสมอภาค เช่นถ้ารัฐให้เสรีภาพแก่แต่ละคนในการเลือกนับถือศาสนาความเชื่อมั่น แต่พยายามกีดกันบางศาสนา^{๕๙}มิให้เข้ามามีบทบาทในกิจการของบ้านเมืองอย่างเท่าเทียมกับศาสนิกอื่นแล้ว เสรีภาพในการนับถือศาสนา^{๖๐}ที่ให้ไว้ตั้งแต่เดิมนั้นจะไม่มี ความหมายอันใดนัก เราจะเห็นว่าหลักเสรีภาพและเสมอภาคมีความที่เกี่ยวข้องกับอย่างใกล้ชิด นอกจาก^{๖๑}นี้แล้วความเสมอภาค^{๖๒}นี้ควรจะมี ความหมายรวมถึงการ ขจัดความเสียเปรียบของฝ่ายใดฝ่าย

หนึ่งด้วยเพื่อให้เกิดความเสมอภาคอย่างแท้จริง ขอบุญง่าย ๆ ดังนี้ สมมุติว่าเราให้เสรีภาพแก่นาย ก. ในการเข้ามศึกษาในโรงเรียนกนินอนแห่งหนึ่ง แต่ผอ.นาย ก. เป็นคนที่ต้องจำกัดในเรื่องอาหารการกิน ไม่รับประทานอาหารบางอย่างเพราะนับถือศาสนาอิสลาม แต่ทางโรงเรียนมิได้จัดบริการทางอาหารเป็นพิเศษเพราะถือว่าไม่ใช่หน้าที่ ถ้าเป็นเช่นนั้นเสรีภาพและความเสมอภาคที่ให้ได้แก่นาย ก. นั้นจะไม่มีความหมายอันใด เพราะนาย ก. ไม่สามารถจะมาใช้สิทธิเสรีภาพนั้นได้ แต่ถ้านาย ก. ยอมเข้ามาอยู่ในโรงเรียนกนินอนแห่งนี้โดยการฝ่าฝืนบทบัญญัติทางศาสนาและยอมรับประทานอาหารที่ทางโรงเรียนกำหนดไว้ ก็เท่ากับว่าทางโรงเรียนส่งเสริมให้คนฝ่าฝืนวัฒนธรรมของตน เพื่อให้รับวัฒนธรรมของอีกบางกลุ่มซึ่งเท่ากับว่าพยายาม ใช้นโยบายการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมและบั่นทอนเสรีภาพในการยึดถือวัฒนธรรมของบางกลุ่มนั่นเอง ถ้าจะมองกันในด้านนี้ การให้สิทธิพิเศษแก่เยาวชนมุสลิมในจังหวัดภาคใต้ในการเข้าศึกษาในบางสถาบันโดยไม่ต้องสอบเข้าปีละจำนวนหนึ่งนั้น ที่จริงก็ไม่ใช่สิทธิพิเศษแต่อย่างใด แต่เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของกลุ่ม (มุสลิม) เพื่อส่งเสริมให้มีความเสมอภาคในการเข้าร่วมในกิจการของบ้านเมืองเท่าเทียมกับกลุ่มอื่น ๆ ไม่เฉพาะแต่ชาวมุสลิมเท่านั้น แม้แต่ชาวนบพในบางภาคซึ่งเสียเปรียบชาวเมืองเกือบตลอดเวลา ก็ควรจะได้รับความไว้วางใจในทางการศึกษาเช่นเดียวกัน

๔) รัฐพึงดำรงความเป็นกลางและตั้งอยู่บนหลักแห่งเหตุผลกลไกของรัฐในสมัยใหม่จะต้องเป็นกลไกที่ปราศจากค่านิยม จะต้องดำเนินตามครรลองของเหตุผลและวิทยาศาสตร์ ไม่อิงกับตัวบุคคล ไม่อิงกับประเพณีหรือศาสนา นี่เป็นหลักซึ่งเรียกว่า ระบบทางการสมัยใหม่ (Modern bureaucracy) และถือกันว่าเป็นระบบซึ่งจะทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ” โดยเฉพาะในสังคมซึ่งประกอบด้วยชนหลายวัฒนธรรมยิ่งสมควรที่จะต้องทำให้กลไกของรัฐปลอดจากสัญลักษณ์หรือเนื้อหาของวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง เพราะจะทำให้ชนวัฒนธรรมอื่นไม่รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งอย่างแท้จริงของชาติ เช่น ถ้าสถานที่ทำการมีแต่รูปพระเยซูคริสต์และจะทำการใดจะต้องประกอบพิธีตามหลักศาสนาคริสต์แล้ว ชาวพุทธ ชาวมุสลิม และชาวศาสนาอื่น ย่อมจะต้องรู้สึกว่าตนไม่ใช่ส่วนหนึ่งอย่างแท้จริงของชาติ และไม่รู้สึกว่ามีส่วนรับผิดชอบต่อการบริหารของรัฐบาล เพราะเป็นรัฐบาลของชาวคริสต์เสียเป็นส่วนใหญ่ เมื่อเป็นเช่นนั้นกลไกในการบริหารจำเป็นที่จะไม่พัวพันกับสาระและเนื้อหาของวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งหรือศาสนาใดศาสนาหนึ่ง ถ้ากระทำ

เช่นนี้ได้แล้ว นอกจากจะทำให้ทุกกลุ่มในชาติรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของรัฐอย่างเต็มภาคภูมิแล้ว ยังสอดคล้องกับหลักการบริหารราชการสมัยใหม่อีกด้วย

๕) ยึดหลักความกลมเกลียว ความกลมเกลียวในสังคมแบ่งออกเป็นสองประเภท ประเภทที่หนึ่งเกิดจากบุคคลในสังคมมีความเชื่อและอุดมการณ์เหมือน ๆ กัน มีความรักและความผูกพันต่อกันแบบญาติมิตร (Mechanic Solidarity) ความกลมเกลียวประเภทนี้จะตรงกับคำว่า ความกลมกลืน เพราะยึดความเหมือน ๆ กันและความผูกพันทางอารมณ์ของแต่ละคนเป็นเกณฑ์ ความกลมเกลียวประเภทที่สองเกิดจากการประสานในผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคนที่ต่างกันด้วยความเชื่อ อุดมการณ์ ความสนใจ และอาชีพ (Organic Solidarity) ความกลมเกลียวประเภทนี้มีได้พัวพันกับอารมณ์และความรู้สึกส่วนตัว แต่ยึดสัญญาหรือกฎหมายเป็นข้อผูกมัด^๕

เป็นที่น่าสังเกตว่าความสัมพันธ์ประเภทที่หนึ่งหรือความกลมกลืนนั้นส่วนมากมีอยู่ในสังคมเล็ก ๆ สังคมล้าหลัง หรือในสังคมเกษตรกรรมแบบเก่า ทั้งนี้เพราะสังคมนั้นประกอบด้วยบุคคลที่มีพื้นเพและภูมิหลังเหมือน ๆ กัน ส่วนในสังคมสมัยใหม่หรือสังคมที่เจริญก้าวหน้าขึ้นนั้นจะมีความกลมเกลียวประเภทที่สองเพราะสังคมฝ่ายหลังนี้ประกอบด้วยกลุ่มคนหลายอาชีพ หลายความคิด หลายอุดมการณ์และความเชื่อถือ ทางเดียวที่จะสร้างความกลมเกลียวได้ก็โดยการสร้างข้อผูกพันทางกฎหมาย และอุดมการณ์กลาง เช่นรักชาติ ศาสนา (ทุกศาสนา) และพระมหากษัตริย์

ถ้าเราหันมาพิจารณาสังคมที่ประกอบด้วยหลายกลุ่มชาติพันธุ์ เราจะเห็นว่าความกลมเกลียวในชาติจะเกิดขึ้นได้ก็โดยสร้างข้อผูกพันทางกฎหมายเท่านั้น กฎหมาย (ที่ดีและเหมาะสม) จะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวกลุ่มที่มีวัฒนธรรมต่างกันให้อยู่ด้วยกันอย่างสันติสุขได้ อันที่จริงแล้วความสัมพันธ์โดยใช้กฎหมายเป็นเกณฑ์จะสร้างความกลมเกลียวที่มั่นคงและถาวรกว่าความสัมพันธ์ที่ใช้อารมณ์เป็นเกณฑ์

หลักความกลมเกลียวทั้งสองประเภทที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะพาตึงถึงหลักสัญญาชาติด้วย คำว่าสัญญาชาติในที่นี้สามารถพิจารณาได้เป็นสองนัย คือนัยแห่งวัฒนธรรมและนัยแห่งกฎหมาย สัญชาติตามนัยแห่งวัฒนธรรมคือการแบ่งสัญญาชาติโดยยึดกลุ่มวัฒนธรรมเป็นเกณฑ์ คือ คนที่มีวัฒนธรรมเหมือน ๆ กันรวมกันเป็นสัญญาชาติหนึ่ง สัญชาติตามนัยนี้มีความหมายเท่ากับกลุ่มชาติ

พันธุ์นั้นเอง ถ้าถือกันตามนัยนี้บุคคลที่เป็นสัญชาติไทยคือชาวพุทธตั้งแต่เมื่อก่อนนั้น ส่วนชาวจีนและชาวมุสลิมก็เป็นอีกสัญชาติหนึ่ง ตามความเป็นจริงแล้วการยึดถือวัฒนธรรมเหมือน ๆ กันเป็นชาติหนึ่งนี้เคยใช้กันในยุโรปในสมัยหนึ่ง แต่มาในปัจจุบันก็ได้เลิกถือหลักกันแล้ว ส่วนสัญชาติตามนัยที่สองคือสัญชาติตามนัยแห่งกฎหมาย ที่จริงสัญชาติตามความหมายที่แท้จริงคือสัญชาติที่ยึดกฎหมายเป็นเกณฑ์ ผู้ใดที่มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายที่กำหนดไว้สำหรับผู้ที่ยึดสัญชาติก็ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้มีสัญชาตินั้นโดยสมบูรณ์ ส่วนเขาจะมีวัฒนธรรมอะไร จะมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร จะใช้ภาษาอะไรนั้น ไม่เกี่ยวข้องกับความเป็นสัญชาติแต่ประการใด เพราะฉะนั้นความรู้สึกของบางคนที่ว่าผู้นั้นนับถือศาสนาอิสลาม นุ่งสไบ โปกศีรษะ หรือพูดภาษามลายูเป็นคนไทยไม่ร้อยเปอร์เซ็นต์จึงเป็นความรู้สึกที่ไม่สอดคล้องตามหลักแห่งกฎหมายแต่ประการใด

ศาสตราจารย์ จาเนสกี ได้วิจารณ์ประเทศยุโรปตะวันออกแถบกลางและเสนอวิธีแก้ปัญหาน่าพิงว่า... “รัฐยุโรปตะวันออกแถบกลาง มิได้มีวัฒนธรรมและภาษาเดียว อัตราส่วนของประชากรจำนวนมากพูดภาษาที่แตกต่างและใช้และมีความสำนึกในทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน เพราะฉะนั้น ความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ โดยการพยายามก่อให้เกิดภาษาและวัฒนธรรมเดียวแห่งชาติ จึงไม่อาจที่จะบรรลุผล นอกจากโดยวิธีกดขี่และพยายามจัดชนกลุ่มน้อยความพยายามเช่นนี้จะก่อให้เกิดการตั่นรนซึ่งในที่สุดแล้วจะหมิ่นเหม่ต่อสันติภาพของโลก ถ้าประสงค์จะขจัดความกดดันและความขัดแย้งเพื่อให้เกิดความราบรื่นและความพอใจ จะต้องหาหนทางที่จะรับรองความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม ภายในขอบข่ายของความสามัคคีในทางการเมืองและเศรษฐกิจ...”

แนวการปฏิบัติทั้ง ๕ ข้อที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ย่อมจะเป็นแนวปฏิบัติที่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ได้รับความพึงพอใจไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมไหนประเทศใด และเป็นที่น่าสังเกตว่าแนวการปฏิบัติเช่นว่านี้สอดคล้องกันมากกับการปกครองระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ถ้าจะตั้งคำถามว่า ในสังคมซึ่งมีกลุ่มชาติพันธุ์ หลายกลุ่มควรจะใช้ระบบการเมืองแบบใด ? ก็ตอบได้ว่า ระบบประชาธิปไตย เป็นระบบที่เหมาะสมที่สุด เพราะ :

ประชาธิปไตยย่อมหมายถึงการยอมให้เสรีภาพในทางความคิดความเชื่อของบุคคล หรือกลุ่มบุคคล และรวมตัวเพื่อกระจายความคิดความเชื่อดังกล่าว เราจะเห็นว่าในระบบประชาธิปไตย

ส่วนใหญ่จะต้องมีพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันต่าง ๆ และการรวมกลุ่มเหล่านี้เป็นองค์การที่ระบบประชาธิปไตยรับรองและส่งเสริมให้มี แต่ก็มีข้อยกเว้นว่า การรวมและการแสดงออกของกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ จะต้องเป็นไปตามครรลองของประชาธิปไตย และอุดมการณ์หรือความเชื่อของกลุ่มต่าง ๆ นั้น จะต้องไม่เป็นการคุกคามต่อความมั่นคงของชาติและสถาบันที่สำคัญของสังคม

กลุ่มชาติพันธุ์ ก็คือกลุ่มประเภทหนึ่ง ซึ่งมีความกตัญญูความเชื่อของตนเองและเกาะกลุ่มระหว่างบุคคลที่มีความเชื่อเหมือนกัน เช่นเดียวกับกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันในระบบประชาธิปไตย กลุ่มประเภทนี้จะอยู่อย่างมีความสุขและได้รับการรับรองจากรัฐก็ภายใต้ระบบประชาธิปไตยเท่านั้น ระบบแบบอื่น เช่นระบบเผด็จการในรูปแบบต่าง ๆ ส่วนมากไม่อาจจะรับรองกลุ่มประเภทนี้ได้ เพราะระบบเผด็จการตามธรรมชาติของมันจำเป็นต้องควบคุมความคิดความเชื่อของประชากรให้อยู่ในแนวเดียวกันหมด โดยเฉพาะในแนวความเชื่อของรัฐ เพราะฉะนั้นระบบเผด็จการมักจะใช้นโยบายกลมกลืนทางวัฒนธรรมแบบรุนแรงเพื่อแก้ปัญหากลุ่มชาติพันธุ์ รัสเซียสมัยพระเจ้าซาร์ใช้นโยบาย “ทำให้คนเป็นรัสเซีย” (Russification) ซึ่งทำให้ชนกลุ่มน้อยจะต้องแยกตัวอย่างเด็ดขาด พวกนาซีใช้นโยบายวัฒนธรรมเดียว (Monocultural) ภาษาเดียว (Monolingual) และเชื้อชาติเดียว (Monoracial) ถ้ากลุ่มใดไม่สามารถจะยอมรับนโยบายนี้ก็จะถูกขจัดโดยวิธีต่าง ๆ^{๑๐} จีนแดงต้องใช้พวกเรีดการ์ดเพื่อปฏิบัติทางวัฒนธรรม นั่นคือการลบล้างวัฒนธรรมเก่า เหล่านี้ล้วนแต่เป็นนโยบายที่ใช้ในระบบเผด็จการทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นเผด็จการแบบเก่าหรือเผด็จการแบบใหม่

ระบบประชาธิปไตยจะทำให้ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ลดน้อยลง และสามารถเบนความขัดแย้งให้อยู่ในครรลองของสันติวิธีได้ ดังที่กล่าวมาแล้วว่ากลุ่มชาติพันธุ์ ต่าง ๆ มีลักษณะของความขัดแย้งระหว่างกลุ่มอยู่ คือแต่ละกลุ่มมีความรู้สึกนึกคิดและความเชื่อไม่ค่อยเหมือนกัน มีความต้องการไม่ค่อยเหมือนกัน แต่ระบบประชาธิปไตยจะทำให้แต่ละกลุ่มสามารถที่จะเข้าถึงรัฐและกลไกทางการเมืองอย่างเท่าเทียมกันหมด แทนที่กลุ่มต่าง ๆ ที่ขัดแย้งจะเผชิญหน้าในที่ลับและใช้วิธีผิดกฎหมาย กลุ่มเหล่านี้สามารถที่จะเผชิญหน้าในที่แจ้งและถูกต้องตามครรลองของกฎหมาย ถ้ามีการที่จะต้องยอมรับกลุ่มอื่นก็ยอมรับด้วยความเต็มอกเต็มใจ

ระบบประชาธิปไตย จะทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ สามารถที่จะเข้ามามีบทบาทในทางการเมืองและการปกครองประเทศในอัตราส่วนที่เหมาะสม ทั้งนี้ก็เพราะในระบบประชาธิปไตยนั้น ผู้บริหารประเทศมาจากการเลือกตั้ง^๕ เมื่อเป็นเช่นนั้นในกลุ่มชาติพันธุ์^๕ หนึ่งๆ ก็ย่อมจะเลือกบุคคลในจำพวกเขาเอง ที่เขาคิดว่าดีที่สุดในที่สุดเพื่อให้เป็นตัวแทนเข้ามาบริหารประเทศร่วมกับตัวแทนที่มาจากกลุ่มอื่นตามอัตราส่วนของขนาดของแต่ละกลุ่ม แต่ถ้าใช้ระบบเผด็จการ รัฐบาลจะแต่งตั้งใครก็ได้เพื่อให้เข้ามาบริหารประเทศ นอกจากนั้นแล้วระบบประชาธิปไตยทำให้ผลประโยชน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จะได้รับการเหลียวแลอย่างทั่วถึง เพราะเมื่อแต่ละกลุ่มมีสิทธิเลือกตั้งตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ ตัวแทนที่ได้รับเลือกนั้นย่อมมีข้อผูกพันที่จะต้องดูแลผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคลที่เลือกเขามา แต่สำหรับระบบเผด็จการนั้น รัฐบาลอาจจะเลือกที่รักมักที่ชังได้ แล้วแต่หน้าจิตน้ำใจของนักปกครองแต่ละคน

ในระบบประชาธิปไตยรัฐไม่กล้าที่จะรังแกหรือกดขี่ชนกลุ่มน้อย เพราะนักการเมืองในระบบนี้จำเป็นต้องคำนึงถึงเสียงของประชาชน อย่างน้อยก็เพื่อผลประโยชน์ในทางการเมือง เวลาที่มีการเลือกตั้งคราวต่อไป ถ้าทำให้ประชาชนกลุ่มใดเกิดความไม่พอใจจนมาคะแนนเสียงของรัฐบาลย่อมจะมีแต่ลดน้อยถอยลง อย่างน้อยที่สุดตัวแทนของกลุ่มที่ถูกรังแกนั้นจะต้องเลิกสนับสนุนพรรคของรัฐบาลต่อไป อย่างน้อยที่สุดคะแนนเสียงในการเลือกตั้งก็พอจะเป็นเครื่องมือสำหรับชนกลุ่มต่างๆ เพื่อประกันสวัสดิภาพของตนเอง เครื่องมือหรือหลักประกันเช่นนี้จะหาไม่ได้ในระบบเผด็จการ

ที่กล่าวสรุปย่อๆ นี้ก็พอที่จะทำให้เห็นว่าในสังคมที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ หลายกลุ่มนั้นระบอบการปกครองที่เหมาะสมที่สุดคือระบอบประชาธิปไตย ระบบคอมมิวนิสต์หรือระบบเผด็จการ ในลักษณะเดียวกัน จะทำให้กลุ่มต่างๆ เกิดความไม่พอใจและแยกตัวมากขึ้น ถ้าจะพูดในทางกลับกัน ชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อยู่^๕ในสังคมเดียวกันพอใจที่จะอยู่ภายใต้ระบบประชาธิปไตยมากกว่าระบบอื่นด้วยเหตุผลและหลักฐานที่อ้างมาแล้ว

อ้างอิง

๑. Charles Winick, *Dictionary of Anthropology*, Littlefield Adams & Co, New Jersey, 1970 P 198
๒. John F. Cuber *Sociology*, Meredith Publishing Company, New York, 1963 PP. 80-100
๓. ให้ดูรายละเอียดในหนังสือ *Race* (ed.) by E. T. Thompson and E. C. Hughes, The Free Press, New York, N.Y. 1958
๔. Robert K. Merton *Social Theory and Social Structure*, the Free Press Glencoe, Ill., 1949 PP. 125-133
๕. อารง สุทธศาสตร์ ปัญหาความขัดแย้งในสังคมจังหวัดภาคใต้ บริษัทพิทักษ์ประชา จำกัด กรุงเทพฯ ฯ ๒๕๑๙
๖. Louis Golomb, *Brokers of Morality : The sociocultural Adaptation of a Thai Minority Enclave in Malasia .:* a Paper Presented of the 74 th Annual Meeting of the American Anthropology Ass; San Francico, Cac, Dec. 2-6, 1975
๗. From Max Weber, *Essays in Sociology* แปลโดย H.H. Gerth and C. Wright Mills, New York: Oxford University Press, 1946 เรื่องเกี่ยวกับ Bureaucracy.
๘. เรื่อง Mechanic และ Organic Solidarities ให้ดูใน Raymon Aron *Main Current in Sociological Thought*. Vol. II on Emile Durkheim Anchor Books, New York, 1970 PP. 11-24
๙. Oscar Janowsky, *Nationalities and National Minorities*, Macmillan, P. xiii
๑๐. G.E. Simpson and J. N. Yinger *Racial and Cultural Minorities*, Harper and Row New York, 1915 PP. 20-21

A NOTE ON STRUCTURAL ASPECTS IN THE STUDY OF THAI SOCIETY

Thiravet Pramuanratkarn

I

Among numerous works in Thai studies, such interests as class, mobility, and change are often proposed to yield a better understanding of Thai social system. Especially, following the inevitable change after World War II, more assiduous attempts to make such investigations have been more evident not only in Thailand but also in other less developed countries. As to Thailand, the presence of Thailand – Cornell Research Center in Bangkok during the late 1940's after the War's end marked a very good start for various anthropological and sociological endeavors in visualizing changes of Thai society by a number of social scientists. To be sure, the Center's original purpose was then to obtain a first hand body of information about Thai cultural behavior, expectation of Thai peasants in response to western innovation, and its impact on the structural change of Thai society, and also the related problem of urban-oriented phenomenon in Thailand.

Of much important is another contribution of John F. Embree whose famous article on "Thailand--A Loosely Structured Social System" (1950) has skeptically